

Lindulis

L A I M E S B Ē R N I

Aina trīs cēlienos
iz latviešu emigrantu dzīves Vakareiropā.

PERSONAS:

SKOLMEISTERS }
BRANGULIS } politiskie emigranti.
GAILIS }
LAPIŅŠ }
Divi fabrikas skrīverī.
Kungi un dāmas.
Muzikanti.
Viesnīcas sulaiņi.

Darbība norisinās nelielā Beļģijas fabriku pilsētā.

PIRMAIS CELIENS.

Neliela istaba otrā stāvā. Dibenā logs, lētiem, pussaplēstiem priekškariem. Pa kreisi, priekšā — durvis, dibenā — liela koka gulta. Pa labi, priekšā — plaukts ar ķēķa traukiem, zem plaukta — ūdens kanna un samazgu trauks, vidū — dzelzs plītiņa ar ogļu spaini. Stūrī starp plītiņu un logu — vecmodīga, apdrupusi kumode. Uz kumodes pārs lētas puķotās stikla vāzes ar papīra rozēm un vecs, pussalūzis tualetes spogulis. Gultas galā, pie durvīm — drēbju uzkarināms ar pārs drēbju gabāliem. Istabas vidū — ieapaļš nodriskātu vasku drēbi apklāts galds, ar nelielu lampu bez kupola. Pie galda divi krēsli. Lētas, izbalējušas tapētes, apklātas netīriem plankumiem un vietvietām atlupušas.

Vakars. Priekškaram uzceļoties, istabā pilnīga tumsa.

BRANGULIS. *ienāk darba drēbēs, kā no fabrikas; grābstās gar malām. Atkal Gailis! Tā jau domāju!.. Ka tikai nenolauž sev degunu. Meklēdamies. Nudien, sasitišu vēl saimnieces dārgās vāzes. vai lielo spoguli! Tad tik būs skaisti!! Lai Gailis tad zin: viņa vaina... Atstāju šorīt uz galda veselu kastīti... un nu nav... Nav!.. Cītīgi meklē. Aha, te būs gan!.. Uz kumodes... Laikam saimniece šodien te tīrījusi. Ievelk uguni un aizdedzina lampu. Izpleš rokas. Es tevi sveicu, tu mana pils! Rokas nolaizdams. Bet... man tomēr būtu patīkamāki, ja tavas telpas būtu drusciņ siltākas. Nosēžas pie galda un žāvājas. Ek!.. Slinkums!.. Staipās.*

GAILIS *tāpat darba drēbēs, ienākdams. Vēl nav vakariņas!*

BRANGULIS. *Pardon, monsieur! Būs tūlīņ! Steidz pie plītiņas. Ko jūs vēlaties? Ragoût de pommes de terre, de*

lard et de petits oignons, pain et margarinum nationale. C'est bon?..¹ *Aizkuņ plītiņu.*

GAILIS *ģērbdamies nost.* Man šodien izmaksāja atkal trīs frankus mazāk nekā man nākas. Rādīju meistaram, tas mani sūta pie skrīveņa. Runāju skrīveņam, tas atbild: lai ejot pie meistara. Pagāni tādi! Viņi nezina, ka es franciski neprotu? Domā gan mani nerrot!..

BRANGULIS. Tad iesāc ar viņiem pa angļiski. To tu proti. Vai pa krieviski. *Rāda boksešanu un dūri.* Rau, comme-ci, comme-ça! Box anglais et coulac russe! Que voulez-vous, s'il vous plaît?²

GAILIS. Tev viegli zoboties: tev mēle atraisīta. Bet man bija patiesi prāts viņiem gāzt — vienam un otram. Un nūdien, es viņus iedauzišu, ja viņi rīt nesamaksās manus 3 frankus. Viņi domā, ka es ārzemnieks un neprotu valodu, ka tad jau var ar mani rīkoties, kā patīk. Nē, kundziņi!.. Trīs franki man gandrīz vesela dienas peļņa. Neiešu lauzīt savus locekļus par velti.

LAPIŅŠ *ienāk nomazgājies un uzskājies, grāmatu rokā.* Dabūju karti no mājām.

BRANGULIS. Kur ir? Parādi mums ar'.

LAPIŅŠ *izvelk no kabatas pasta karti.*

BRANGULIS *skata.* Ar puķi!.. Laikam no līgavas...

LAPIŅŠ. No kādas līgavas?.. No māsas.

BRANGULIS. Ej nu!.. No māsas ar puķi? Kam tu to ieteiksi?

GAILIS. Parādi man ar'. *Paņem no Branguļa karti un skata.* Ko viņa tev raksta?

LAPIŅŠ. Nav nekā īpaša. Vari lasīt.

GAILIS *lasa.* Sūta labas dienas.

BRANGULIS. Vai es ar' varu lasīt? Dod man ar'!

LAPIŅŠ. Lasi!

GAILIS *pēc brīža.* Vai mums arī kāds nevarētu iedomāties atrakstīt?

BRANGULIS. Kas lai mums rakstītu?

GAILIS. Vismaz no tās Čugunzemes kāds varētu atrakstīt. Tur tagad tik daudz mūsējo.

BRANGULIS. Kam kāda vajadzība tev rakstīt?

¹ Ragū no kartupeļiem, speķa un maziem sīpoliņiem, malzi un «tautisko» margarīnu. Vai tā būs labi?

² Angļu bokss un krievu dūre. Ko jūs vēlaties, lūdzu?

GAILIS. Nu, tāpat tik... Dzīvojam kā... mežā, kā... izstumti...

BRANGULIS. Un tādēļ mums arī neviens neraksta.

LAPIŅŠ *nosēžas pie lampas un lasa. Pēc brīža.* Vai priekš manis ar' būs vakariņas? Netikas pašam taisīt.

GAILIS. Nezinu, — kā ķēkšai iznāk.

BRANGULIS. Iznākšana — iznāk... Kā kungi nospriež.

LAPIŅŠ *saīdzis.* Ak, nav jau vajadzīgs! Ieēdišu sausu maizi. *Lasa.*

GAILIS. Tu vari ēst pie mums vakariņas, bet par to tev jāiemāca man desmit tādi īsti krievu lamvārdi — pa franciski. Tu saproti?... Bet nu jāiet mazgāties. *Aiziedams.* Izmeklē man tos spēcīgākos. Cochon un nom du chien nevajaga. Tos es jau zinu. Un tie arī nav diezgan stipri.

BRANGULIS *pēc brīža.* Tev šodien bij algas izmaksa.

LAPIŅŠ. Jā.

BRANGULIS. Hm!.. Tad nu varētu gan atnest kādu krūciņu „Vieux système“.

LAPIŅŠ. Tu zini: es nedzeru.

BRANGULIS. Tu ēstu, mēs dzertum. Man tikai sestdien būs algas izmaksa... Un tāda vāja dūša!.. Nu, dod, dod! Tikai piecdesmit santimus.

LAPIŅŠ *lasīdams.* Liec mani mierā!

BRANGULIS. Es iztaisīšu tev ļoti gardas vakariņas: Ragoût „A bas la colotte“ avec sauce „Libre penseur“. Bet tur vajag drusciņ „Vieux système“. Nu, dod, dod! *Draudoši.* Citādi... tu nedabūsi vakariņas, un kaut tu simts lamvārdus Gailim uzrakstītu. Šodien es stāvu pie plīts, šodien man tā vara.

LAPIŅŠ. Ak mana nelaime! Še tev, ņem visu! Zodz, laupī!.. *Nosviež naudas maku uz galda.*

BRANGULIS *paņem naudas maku.* Visu gan neņemšu. Tikdaudz man nav vajadzīgs. Tikai 50 santimus. *Meklē makā.* Nē, tādēļ, ka tu nedevi tūliņ, tad soda nauda un procentes — 50 santimu. Tas būs viens franks. Bez tam aizņemšos 50 santimus. Tātad zini! Paņemu pavisam vienu franku 50 santimus. *Atdod maku.* Bet to ragoût tu vari pats cept. Tur ir speķis, sīpoli, kartupeļi. Man jāiet mazgāties. *Aiziet.*

LAPIŅŠ. Sātans!.. *Lasa.*

GAILIS *ienāk nomazgājies.* Kur tad Brangulis?

LAPIŅŠ. Vai to nepazīsti? Aizskrēja pēc šnabja. Nelaidās mierā, kamēr pusotra franka iedevu.

GAILIS. Ak dievs! Šodien algas izmaksā. Tad man jāgādā, ka mani kapitāli būtu lielākā drošībā. *Pabāž savu naudas maku gultas pagalmā.* Te viņš vēl nezina meklēt. *Rīkojas gar vakariņām.*

SKOLMEISTERS *ģērbies melnā, stipri nodriskātā mētelī, ienāk un nosēžas smagi krēslā.* *Cepure, veca melna lauzene, paliek galvā.* Kā esmu noguris!

GAILIS. No bezdarbības?..

SKOLMEISTERS. Jā, no bezdarbības! Taisni no dīkā stāvēšanas. Šitāds laiks! Debess kā zvejnieka paltraks — slapjš un smags. Spiež tevi nost. Ja tu strādā, tad to varbūt tā nejutī. Bet stāvēt dīkā, mocoties ar gaļlaicību, tev vienkārši jāpaliek trakam. *Uz Lapiņu.* Nu, ko tu lasi, jezuit? Liksi nost? *Grib aiztaisīt Lapiņam grāmatu.*

LAPIŅŠ. Būsi mierā?

SKOLMEISTERS. Liec nost!

LAPIŅŠ. Mierā!

SKOLMEISTERS. Es saku: liec nost! Ka nesaplēšu lupatās. *Ķer pēc grāmatas.*

LAPIŅŠ *uzceļas.* Laid mani!

SKOLMEISTERS. Es tevi nelaidīšu nekur. Mani moca gaļlaicība. Var būt, ka skatoties tavā liekuļa sejā, man paliek labāki.

LAPIŅŠ *met grāmatu Skolmeisteram sejā.* Še tev, nekauņa!

SKOLMEISTERS *izvairās no sviediena, paņem grāmatu un uzsēžas tai virsū.* Tas bija brangi! Tūliņ palika labāki.

Brīdi klusums.

BRANGULIS *ienāk dāms.* Kāds klusums! Kāds dziļš un bijīgs svinīgums!.. Tā... pareizi! Tauta vienumēr prot pareizi izturēties. Viņa jūt, ka tuvojas kas liels. Patiesi, tautas dvēselē ir apslēpts savs pravietis! Viņa zina, ka tuvojas viņas glābējs un pestītājs, un viņa gaida to aizturētu elpu. *Izceļ gaisā šnabja krūku.* Priecājies, tauta! *Noliek šnabi uz galda.*

LAPIŅŠ. Jūs visi esat slimi! *Staigā pa istabu.*

GAILIS *pie plīts.* Taisnība, mēs visi esam slimi.

Brīdi nospiedošs klusums.

BRANGULIS. Kā, vai tad neviens nedomā dzert?

SKOLMEISTERS. Kā nu nē! Dzersim! *Atkorķē krūku.* Brangul, dzersim mēs divi vien, ja citi nedzer. Tu jau vēl esi tas prātīgākais no viņiem. *Lej glāzēs.*

GAILIS *liek vakariņas uz galda.* Paēdīsim! Tad varbūt varēsim arī vairāk iedzert. Ēd tu ar', Skolmeister!

SKOLMEISTERS. Es tāpat varu iedzert. *Piesit glāzes.* Sveiks, Brangul!... Mēs — laimes bērni!..

BRANGULIS. Jā, laimes bērni!.. Gājuši sveiki neaizskarti caur lodēm un uguni.

SKOLMEISTERS. Un tagad laimīgi ārzemēs... kā Baltijas baroni. Hahaha! *Smej un dzer.*

Brīdi klusums.

BRANGULIS *uz Lapiņu.* Nu, iedzer tu ar' vienu glāzīti par savu naudu.

GAILIS. Lapiņš dabūjis karti no mājām.

BRANGULIS. Lapiņ, parādi Skolmeisteram ar'!

LAPIŅŠ *ēd.* Man jāsteidzas. Man vēl šovakar franču stunda.

SKOLMEISTERS. Domā gan tapt par inženieri?

LAPIŅŠ. Domāju gan.

SKOLMEISTERS. Tad varēsi krietni kapāt mazos brāļus.

LAPIŅŠ. Un tevi ar'.

SKOLMEISTERS. Hahaha!.. Mani!.. Gribētos gan!.. Bet man tu klāt netiksi. Rau, man vienam tu nekā nepadarīsi. Un kaut tev būtu desmit inženieru diplomu kabatā. Jo man nav tādas vergu dvēseles, ka ietu fabrikā strādāt.

LAPIŅŠ. Iesi labāk uz ielas ubagot.

SKOLMEISTERS. Kad vajadzēs — iešu ubagot.

GAILIS. Vai tad tev patiesi tik grūti strādāt?

SKOLMEISTERS. Un tev viegli? Ko?... Nē, es trīs mēnešus fabrikā nostrādāju, kapitālam trīs mēnešus no sava mūža atdevu. Un diezgan!.. *Iedzer.* Vai tu domā, ka es jau esmu tik slinks? No dzimuma nemaz tāds sliņķis nebiju. Kā skolēns biju vienumēr pirmā galā. Jaunekļa gados līdzēju tēvam katru vasaru nopļaut un nokopt pļavas. Par skolotāju būdams, mācīju katru ziemu ap septiņdesmit skolas bērnu. Un ar prieku mācīju. Bez tam, ietaisīju pie skolas lielu augļu koku dārzu. Bet fabrika!.. Nu, tu mana debēss! No pulksten septiņiem rītā līdz pulksten septiņiem vakarā, dienu pakaļ dienai smakt tajos dūmos un neīribā un nest... cita nekā nezināt, kā vien-

mēr nest no viena fabrikas kakta otrā — dzelžus. *Rāda rētas uz savām rokām.* Tur ne vien sakropļo tavu miesu, tur... tur... nokauj tavu garu. Ienīstu fabriku kā savu nelaimi.

LAPIŅŠ. Ko tu mīli? Tu jau grāmatas ar' ienīsti.

SKOLMEISTERS. Jā, lūk! Sajāju tavu ābeci lapatu lapatās. *Nosviež grāmatu Lapiņam priekšā.*

LAPIŅŠ *smiedamies.* Par nelaimi tā tava paša ābece.

SKOLMEISTERS *pēc brīža.* Taisnība!.. Es neko vairs nemīlu. Man tā vien ir, it kā man vajadzētu uz visu, kas pasaulē, splaut virsū. Jā gan! Un uz sevi vispirms. *Nosplaujās.* Nu, kas ir? Kāpēc nedzerat? *Ielej glāzēs.*

BRANGULIS. Ko tur tik daudz? Tas prātīgākais ir nedomāt par neko.

SKOLMEISTERS. Bet kad ir jādomā?

BRANGULIS. Ek, dzersim! *Dzer un sāk dziedāt.* „Strauji kā vilņi tek mūsu mūža dienas“... *Smej.* Mūsu mūža dienas gan tagad tek strauji. *Noliek glāzi.*

SKOLMEISTERS *domā.* Man tur dažu labu reizi bij jālādē vagonos dzeloņu drātis... sūtīja uz Kongo. *Nikni iesmiedamies.* Civīlizācija!.. Hahaha!.. Es arī esmu līdzpūlējies... nesis melnādām Eiropas kultūru. Kaut manas rokas nopūtu! Un tas āksts, tas belģiešu sociālistu svētais tēvs Vandervele saka, ka tā vajagot. *Pērtiķi!.. Grib liet glāzēs.* Ko, vai jau tukša?

BRANGULIS *paņem krūku.* Tukša gan! Gaili, tev šodien izmaksā. Atnes vēl vienu.

GAILIS. Vai nepietiks?

BRANGULIS *liek roku uz krūtīm.* Es redzu: man nepietiek. Velns viņu sazin! Krievijā es tikpat kā nemaz nedzēru. Vienkārši — nebija nekāda prieka dzert. Bet te — leju iekšā kā otrā traukā, un nav un nav diezgan.

SKOLMEISTERS. Man tāpat. Tā ir klimata vaina. Gaili, vele maku laukā! Tavs pienākums ir biedriem palīdzēt.

BRANGULIS *dzied.* „Vējš augstākās priedes nolauza.“

SKOLMEISTERS. Mums katrā ziņā jāieved progresīvais nodoklis. Tad tā lieta ies kārtīgi.

LAPIŅŠ. Ipaši, ja Skolmeisteru iecels par kasieri.

SKOLMEISTERS. Turi tu labāk muti un mācies savus vokābulus!

BRANGULIS. Bet vai nederētu reiz aiziet uz Eldorado? Tur esot muzika.

SKOLMEISTERS. Eldorado?... Var iet.

GAILIS. Ai nē! Tādus nodokļus es maksāt nespēju, — pie vislabākās gribas.

BRANGULIS. Es turēšu pusi.

GAILIS. Bez tam pastellēju Lapiņam desmit franču lamvārdus. Tie man vēl jāiemācās. Rīt man būs saruna ar kungiem.

SKOLMEISTERS. Iemācīsies! Es tev palīdzēšu. Mēs abi ar Branguli tev palīdzēsim. Nebēdā! *Apķeras Gailim ap kaklu.* Mīlo Gailīt, neskopojies! Kad man būs, es tev atdošu.

GAILIS. Kad tad tev būs?

SKOLMEISTERS. Oho!.. Nemaz nevari zināt!.. Norakstīju priekš dažām dienām kādam savam bijušam skolēnam gaŗu vēstuli. Domāju, viņš katrā ziņā man rubļu divdesmit atsūtīs.

LAPIŅŠ *aiziedams.* Sāk jau ubagot.

SKOLMEISTERS. Jā, sāku ubagot! Esmu savu mūžu strādājis diezgan. Un kad man tagad jāiet ubagos — nav mana vaina. *Pogā ciet mēteļi.* Ek, kā es ienīstu to varizeju!.. Biedri, nūdien... Ja šitais reiz tiktu par meistarū, tad es iestātos fabrikā. Jā, tad es iestātos atkal!... lai varētu viņu izķerrāt pa vārtiem grāvī.

BRANGULIS *sagērbies.* Ko mēs tik daudz par viņu? Iesim!.. Gailīt, izdzēs lampu.

GAILIS. Pagaidi... Tūlīt!.. *Izvelk no gultas pagaloja naudas maku.* Kad tikai nu viss izietu pa godam! *Izdzēs lampu.*

BRANGULIS *dzied.* Allons enfants de la patrie.

Tumšs. Visi aiziet.

Priekšskars.

OTRAIS CĒLIENS.

Grezna, iegarena zāle, spoguļu sienām, — apgaismota greznām gāzes lampām. Vienā zāles stūrī — bufete, otrā — muzikanti (klavieres, vijole un base). Gar sienām gaŗi, brūnu plīšu pārvoilkti dīvāni, ar maziem balta marmora galdiņiem priekšā. Pie galdiņiem Vīnes krēsli. Logi apņemti smagiem brūniem gobelēniem un aizklāti baltiem audekla priekškariem. Aiz bu-

fetes resna, gadu 40 veca kundze lej glāzēs vīnu, alu u. t. t. Sultaiņi frakās, divieli padusē un paplātēm rokās siro pa zāli. Pie galdiņiem viesi — kungi un dāmas, mēteļos, cepurēm galvā. Dāmas pa lielākai daļai ģērbusās pārspīlēti pēc jaunākās modes. Priekškarām uzceļoties, muzika spēlē „La valse chaloupée“. Vecāks pāresnis kungs deļo zāles vidū ar jaunu, pikanti ģērbusošo meiču.

SKOLMEISTERS *ienākdams.* Kur mēs sēdēsīm?

BRANGULIS. Pirms nomesties uz lēģeri, aplūkosim apkārtni.

GAILIS. Es vēl tādā buržuju kneipē nekad neesmu bijis.

Visi trīs staigā lēnām pa zāli.

SKOLMEISTERS *uz deļotāju pāri, kuŗš viņiem tuvojas.* Lūgtu, neskriet man virsū!

BRANGULIS. Vai viņi prot pa latviski?

SKOLMEISTERS. Tu redzi, ka prot. Es viņiem parādītu — neprast.

GAILIS *pēc briža.* Tad tāda vien ir tā slavenā Eldorado!

BRANGULIS. Ko tad vēl tu gribēji? Kā te trūkst?

GAILIS. Kā te trūkst?... Galvenais — dzīvības te trūkst. Tā jau ir pirmās klases uzgaidāmā istaba dzelzceļa stacijā. Katrā mūsu neļēdzīgākā kabakā ir vienā minūtē vairāk dzīvības nekā te droši vien pa visu nakti.

Deļotāju pāris tuvojas atkal.

SKOLMEISTERS *iegrūzdams kungam sānos ar dūri.* Vai tev acu nav, ka skreji cilvēkam virsū...

KUNGS. Monsieur!.. *Grib apstāties un runāt, bet tad aizgriežas ar savu dāmu projām.*

BRANGULIS *smej.* Bija bailes iesākt...

GAILIS. Iesim piesēst. Kaut kas taču jādzer būs.

BRANGULIS. Kā nu bez dzeršanas?

SKOLMEISTERS. Izsauc konjaku! Citu es nedzeru.

GAILIS *nosēžas aiz galda.* He!.. Troa konjak, sil vu plè!

BRANGULIS. Vai dzi, cik viņš skaisti runā franciski!

GAILIS. Es nekā nevaru teikt uz ķelneru: „garson — „zēns“. Bieži taču gadās, ka viņš vecāks par mani, vecis baltu bārdu.

SKOLMEISTERS. Bet tu esi kungs, ja tu še sēdi. Un viņš — kalps... Kas kungam kalpa gadi?... Ja vecs, lai iet...

GAILIS. Un ko es arī nevaru... Dot dzeramu naudu. Nekad neesmu varējis. Nezinu, vai tas labi, vai slikti. Bet man ir kauns.

SULAINIS *atnes konjaku.*

GAILIS. Mersi!.. Kombjèn?

SULAINIS. Septante cinq, monsieur.

GAILIS *dodams 5 franku gabalu.* Vai dot viņam dzeram-naudu tomēr?

SKOLMEISTERS. Kas par muļķībām? Lai cīnās! Lai prasa no saimnieka!..

GAILIS. Kā ir pilsonis pa franciski?

BRANGULIS. Citoyen.

GAILIS *saņem no sulaiņa naudu. Pārskaitīdams.* Četri franki 25 santimi. Bon, sitojèn! Mersi! *Iebāž naudu kabatā.*

SULAINIS *saīdzis aiziet.*

BRANGULIS. Re, kā viņš saskāba!

SKOLMEISTERS *uzmeties rokām uz galda.* Ārzemes!.. Ar kādu sajūsmu, ar kādām cerībām mēs braucām šurpu!.. Bijām astoņi cilvēki sablīvēti tvaikoņa stūrī starp linu blāķiem kā reņģes mucā, ka nevarējām ne pakustēties. Kas tur viss nebij jāizcieš — veselu nedēļu? Bet bijām visu ceļu jautri kā bērni. Ārzemes!.. Tas jau bija — pusdebesis!.. Vakareiro-ropa... Tam vārdam bija tāda skaņa, kas dziedina slimus un padara vecīšus par jaunekļiem... Un tagad?... Viss vēl niecīgāks, nabadzīgāks nekā Krievijā. Pelēka debess, pelēki ļaudis, pelēka dzīve. Krievijā: lai kas un kā, bet tur ir tūkstoši, kas atdod savu mūžu, savu dzīvību par ideālu, kas cīnās un cieš par ideju...

GAILIS. Tiešām!.. Kas te ir?.. Te pat īstas ziemas un vasaras nav, bet tāds — maisījums... viltojums, surogāts, ka nevari ne gudrs tikt.

BRANGULIS. Mūsu Gailis sāk jau baidīties pat olas ēst — ka nava viltotas.

GAILIS. Un tas gan būtu liels brīnums!.. Te pat cilvēki, pēc manām domām, ir viltoti... neizdevušies surogāti, imitācijas.

SKOLMEISTERS. Te — uz decimālsvariem izsvērts un santimetriem nomērots godīgums, pieklājība, tolerance. *Smej.* Tolerance!.. Pieklājība!.. Hahaha!.. Gadījās man reizi iet gar kādu ogļu raktuvi tepat aiz pilsētas. Tur gabali 30—40 jaunu skuķu pildīja vagonīšus. *Noņem no galvas savu cepuri,*

melnu, nodilušu lauzeni. Nu, kas tai cepurītei kait? *Noglauda cepuri.* Izbraukāju ar viņu pus Krievijas. Neviens man ir vārdu neteica. Un kas tad? Lai gērbjas katrs kā grib un kā var. Bet tie skuži... kā vārnas man virsū — dēļ manas cepures. Nezināju, kā atgaiņāties, kā garām tikt. Taisni kā suņu barā iekūlies. Gribēju ķert ogles gabalu un iedauzīt kādai galvaskausu. *Dzeņ.* Saprotams, tas ir nieks, bet tā ir bilde, ilustrācija... Mūsu fabrika sāka — par brīnumu — reiz streikot. Administrācija negādāja dzeņamo ūdeni. Un otrā dienā visi organizētie gāja uz sindikātu pēc pabalsta. Bet neorganizētie gāja atpakaļ fabrikā strādāt.

BRANGULIS. Gaili, redz — tukšs!.. Pasauci vēl!..

SKOLMEISTERS. Sauc pudeli! Kas tā par niekošanos... ar glāzītēm?

GAILIS. Pudeli?.. Nu, kad jāsauc, tad jāsauc. Neko darīt. Bet... pat uzkožamā nav. Nu, sakat, kas tas par krogu? Kā tā var dzert?

SKOLMEISTERS. Vai viņi dzeņ? Vai viņi maz prot dzert? Viņi tikai mānās, sēd te štātes dēļ, vai arī tāpēc, ka mājās sēdēt vēl garlaicīgāk.

GAILIS *uz sulaini.* Sitojēn, in butēj de konjak, sil vu plē!

BRANGULIS *aizgrābti.* Cik viņam skaisti iznāk! Lieliski!.. *Gailim pakaļtaisīdams.* In butēj de konjak!.. Nudien, Gaili, tev vēl būs jāsauc kāda pudele. Tā tīkas klausīties tavā valodā.

SULAINIS *atnes pasūtīto.*

GAILIS. Man būtu prāts iet dabūt kaut kur kādu desu. *Pilda glāzes.*

BRANGULIS. O brālīt! Es ar tevi labprāt dalītos tavā desā, bet... ēst Eldoradā desu?.. To Beļģijas konstitūcija gan neatļaus!... Nē, nē!.. Skat, kā viņi izbijušies raugās jau uz tavu konjaka pudeli... it kā uz kādu nezvēru.

SKOLMEISTERS. Ej dabū! Viss viena alga, es ar' ēdišu.

GAILIS *uzceļas.* Taisnība. Ja negrib, lai dzen mūs laukā. Mēs ēdisim uz ielas, pie Eldorado durvīm. Tur taču laikam būs brīv. *Aiziet.*

SKOLMEISTERS *domās.* Ārzemes!.. Vakareiropa!.. Beļģija!.. Internacionāles sēdeklis!.. Vai atmini, kā bija pērn, pirmā maijā? Mūsu centrā skaita divdesmit tūkstoš apzinīgu,

organizētu strādnieku. Cik piedalījās demonstrācijā? Varbūt divi tūkstoši. Sieviešu varēja saskaitīt uz pirkstiem. Tās pašas ūkšo un lec. Redzams, izgājušas uz ielu jaktēties.

GAILIS *ienākdams*. Cik labi, ka te neslēdz veikalus, kā sociālisti prasa, pulksten septiņos vakarā, bet slēdz tikai vienos divos naktī. Raugāt, dabūju ir desu, ir maizi. *Noliek pirkumu uz galda.*

BRANGULIS. Nu būs ēšana, kādu Eldorado vēl nav redzējusi. *Izvelk no kabatas nazi*. Taisi tik vaļā, ka varam ķerties pie darba.

SKOLMEISTERS. Uz to varam iedzert. *Ielej*. Lai dzīvo desa!

GAILIS *attin paciņu*. Taču jādomā, ka tā ir desa. Bet no kāda materiāla, to nu gan neņemam pateikt.

BRANGULIS *sadala desu*. Kad tik nazis un zobi iet iekšā, tad jau nekas. Ar šnabi... gan jau smeķēs.

SKOLMEISTERS. Protams.

BRANGULIS. Lūk, lūk!.. Paskatāties drusku uz tiem ģimjiem — visapkārt!

SKOLMEISTERS. Quelle horreur¹... Resnā bufetniece kā raustās! Ka nedabū krampjus...

BRANGULIS. Nu viņa sauc sulaini. Tagad būs uzbrukums. Biedri, pie ieročiem! Aizstāvēsim savu desu! *Dūšiģi ēd*.

SULAINIS. Messieurs, ici on ne dine pas.²

SKOLMEISTERS. Mais on soupe.³

SULAINIS. On ne soupe pas ici non plus. Je vous prie de bien vouloir cacher votre sac.⁴

BRANGULIS. Il sera vite caché, citoyen! *Rāda uz muti*. Attendez un peu.⁵ *Ēd*.

Viesi zobojas savā starpā un smeļ.

SULAINIS *aiziet pie bufetes*.

BRANGULIS. Urā! Pirmais uzbrukums atsists. Uz to mēs varam iedzert, *Dzer*. Bet tagad, man domāt, nāks smagā artilerija.

GAILIS *dūšiģi ēzdams*. Lai nāk! Esmu gatavs cīnīties līdz nāvei.

¹ Kādas briesmas!

² Kungi, še neēd pusdienas.

³ Bet — vakariņas.

⁴ Vakariņas arī nē. Es jūs lūgtu noslēpt savu somu.

⁵ Viņa būs drīzi noslēpta, pilsoni! Pagaidat drusku.

RESNA KUNDZE. Messieurs, je vous prie de faire disparaître vos aliments. Ce n'est pas ici la maison du peuple.¹

SKOLMEISTERS. Non, madame, c'est ici une maison...

GAILIS *iekrizdams skaļi*. Publique!..²

BRANGULIS *gavilē un sit plaukstās*. Bravo, Gailīt! Nudien, man jāapbrīno tavas runas dāvanas. Saka vārdu — kā pierē iesviests. Svešā valodā — tik tekoši skaisti runāt!... Tu esi ģenijs!

Zālē neveikls uzbudinājums. Citi izrāda dusmas, citi piespiesti smeļ.

SKOLMEISTERS. Tas bij labi.

BRANGULIS. Tagad laikam sūtīs pēc policijas, liks mūs izvest.

SKOLMEISTERS. Lai ved!

BRANGULIS *beidz ēst, noslauka drupatas no galda, sapiež ietinamo papīru kamolā un pasviež zem divāna*. Tā, tagad kungi var nākt. Mūsu māja ir tīra.

GAILIS. Jā, desa ir drošībā. *Noslauka muti*.

SKOLMEISTERS *mierīgi*. Ne mūs vedīs ārā, nekā. Saimniece taču cer, ka mēs vēl izsauksim kādu pudeli konjaka pēc tās lielās ēšanas.

GAILIS. Taisnība!.. Par santimu viņi gatavi vai uz galvas dancot... pārdot savu dvēseli.

SKOLMEISTERS. Ja viņiem dvēseles būtu...

BRANGULIS. Gaili, vai tad tu to nezini? Dvēseli viņi jau sen pārdevuši. Dvēseles vietā viņiem tagad — imitācija... surogāts, kermesā ieandelēts par divdesmit santimiem.

SKOLMEISTERS. Vai arī karnevālā atrasts uz ielas.

BRANGULIS. Nesūta vis pēc policijas. Tad jau varēsīm pat ko uzdziedāt — kādu tautas dziesmu.

SKOLMEISTERS. Ak, lai šie resnvēderi te klausās!.. Dzerim, un tas ir viss. *Dzer*.

GAILIS. Bet te es konjaka vairs neprasīšu. Man kauns, ka esam tādā vietā iekūlušies.

BRANGULIS *pēc brīža*. Tomēr — uzdziedāsim... tā klusu, paši pie sevis. Gailīt, velc man līdz! *Sāk dziedāt*. „Es karā-izdziedams“...

GAILIS *piepeši*. Klusu! Dod šurp!

¹ Kungi, es jūs lūdzu gādāt, ka nozūd jūsu ēdamās lietas. Še nav tautas nams.

² Maison publique — prieka nams.

BRANGULIS. Kas ir?

GAILIS. Dod šurpu!.. Tūliņ, tūliņ!.. Man viņi vajadzīgi.

BRANGULIS. Kas vajadzīgi?

GAILIS. Vai tu neredzi? *Rāda uz pārs jaunpienākušiem viesiem zāles otrā pusē.* Tie desmit lamvārdi.

BRANGULIS. Ah, mūsu skrīveri!.. Nu, nekas! Tūliņ uzrakstišu. Meklē pa kabatām. Tūliņ būs... *Izvelk no dīvāna apakšas nosviesto ietinamo papīri.* Badā velns mušas ēdot. Kam ir zīmulis? *Gludina papīru.*

GAILIS *pasniedz zīmuli.* Tikai ātrāk!

BRANGULIS *raksta.* Desmit — būs grūti sadabūt. Man vairāk nav kā seši.

GAILIS. Sper pa krieviski! Bet žiglāk!.. Te tāda šaubīga vieta. Ka neierauga mūs un neaizmūk.

BRANGULIS. Labs ir! Speršu pa krieviski. Krieviski man ir, cik uziet. *Raksta.* Tā, te būs. *Pasniedz Gailim papīru.*

GAILIS *uzceļas no vietas un ar papīru rokā aiziet pie viesiem zāles otrā pusē.*

BRANGULIS. Ko viņš nu darīs?.. Ka neiznāk kaušanās. Iesim tuvāk!

GAILIS *manāmi iereibis.* Vous me donnè mes trois francs! Oui ou non?¹

PIRMAIS SKRĪVERIS. Qu' est ce qu'il veut ce type?²

GAILIS. Že vah man aržān.³

OTRAIS SKRĪVERIS. Ah, je le connais. C'est un Russe. Il travaille dans notre usine.⁴

PIRMAIS SKRĪVERIS. Un ouvrier... De notre usine?.. Voilà, une bonne affaire!⁵

GAILIS *uz otro skrīveri.* Es prasu: „Oui ū non?“⁶

PIRMAIS SKRĪVERIS *mēdīdams.* Oui, oui, monsieur!.. Garçon, venez ici!⁷ *Rāda uz Gaili.*

GAILIS. Ah, šis man te vēl garsonu saukt!.. Še tev, ļekausi! *Uzbāž pirmajam skrīverim kaklā savu papīru.*

PIRMAIS SKRĪVERIS *uzlēkdams no savas vietas.* Vous êtes un cochon!⁸

¹ Jūs man dosiet manus trīs frankus? Jā vai nē?

² Ko šis tips grib?

³ Es gribu savu naudu.

⁴ A, es viņu pazīstu. Krievs... viņš strādā mūsu fabrikā.

⁵ Strādnieks... no mūsu fabrikas?... Nu, tas ir skaisti!

⁶ Jā vai nē?

⁷ Jā, jā, kungs!... Sulain, panākat šurp!...

⁸ Jūs esat cūka.

GAILIS. Non, non! Vū sēt en košōn!.. Vū, vū!... *Rāda uz papīru.* Līr, līr!¹ Tur ir viss uzrakstīts skaidri un gaiši! Brangul, uzraksti man vēl vienu papīru... priekš tā otra. Lai viņi tad staigā kā zaglīgas cūkas ar rīkiem kaklā.

PIRMAIS SKRIVERIS *norauj papīru no kakla.* Garçon, mettez ce sale type á la porte, je vous prie.²

GAILIS. Se sal tipe, se sal tipe! *Rāda pigu.* Kas šim nekait lamāties, kad prot franciski? Kā man jālamājas, kad franciski nemaz neprotu. *Aiziet atpakaļ pie biedriem.* Brangul, tu vēl izpildīji vienu eksemplāru? Tas man bij jāuzmauc citam.

BRANGULIS. Man vairs nav papīra.

GAILIS. Skāde!.. Pārdotavas tagad būs cieti. Vai nepalūgt saimniecei? .. Nē, saimniece nedos... dusmīga...

BRANGULIS. Es domāju: tu viņiem lasīsi priekšā.

GAILIS *apsēžas.* Vai tad man bij vaļas? Bez tam — manas acis arī vairs nerāda, kā nākas. Mēģināju, nevarēju saburtot. *Iedzeļ.*

BRANGULIS. Ko nu sēdies? Vai nu vairs būs kāda sēdēšana? Redz, ka viņi dūrēs vien knaiba! Iesim labāk pie laika.

GAILIS. Lai nāk! Dabūšu varbūt vēl kādam iezvelt pa kaustavu. *Berzē rokas.*

BRANGULIS *apķeļ Gaili.* Ir jau labi tāpat. Mēs savu desu un konjaku vietā nolikām. Tu viņiem rīkus kaklā uzmauci. Ko vēl vairāk? Iesim!

SKOLMEISTERS. Jā, iesim! Nav vērts te ķēzīt rokas. Uz ceļas.

BRANGULIS *vada Gaili uz izeju.* Allons, enfants de la patrie!

Priekšgars.

TREŠAIS CĒLIENS.

Skatuve kā pirmā cēlienā. Tumšs, lietains rīts. Istaba nekārtībā, — netaisīta, savārtīta gulta, grīda neslaucīta.

GAILIS *ienāk kā no fabrikas, maizes sainīti un dzēriena kannu rokā. Nogērbj darba drēbes.* Tā, nu es esmu rentjē!

¹ Nē nē! Jūs esat cūka ... Jūs, jūs! Lasīt, lasīt!

² Sulain, izmetiet šito netīro tēviņu pa durvīm laukā, es jūs lūdzu!

Dzer no kanniņas. Atliekas izlej samazgu traukā. Nosēžas krēslā un domā.

BRANGULIS *arī kā no fabrikas.* Ā, Gaiļa kungs priekšā! To jau domāju... *Pārgērbjas.* Tas ir brangi! Nu varēsim savilkt uz trumpām.

GAILIS. Tu ar'?.. Par ko tad tevi?..

BRANGULIS. Ak nezini!.. Par to, ka esmu tavs biedrs. Par to, ka esmu krievs. Direktors man teica, ka viņi vairs nepieņemšot neviena krieva savā fabrikā.

GAILIS *saīdzis.* Vai tas nav mulķis?

BRANGULIS. Viņiem tur sastāstītas, velns zin, kādas lietas!.. Ka mēs rikojušies ar dinamītu un bumbām. Rakstīs vēl laikam avīzēs, iesniegs pieprasījumu parlamentā. Ai ja! Mēs tagad esam slaveni revolūcionāri. Gan redzēsi, ka mēs tagad nevarēsim uz ielas iziet, ka landis nenāks mums pakal un nerādīs pirkstiem.

GAILIS *pēc brīža.* Ko nu?

BRANGULIS. Kā... ko nu?..

GAILIS. Ko mēs tagad iesāksim?.. Te mēs darba vairs nedabūsim.

BRANGULIS. Vai tad nu īsti zeme zudīs? Uz zemes jau kaut kur paliksim. Tuvojas pavasars. Iesim ceļot.

GAILIS. Kamēr paliksim par pilnīgiem baskājiem.

BRANGULIS. Nu es nezinu, vai tas jau būtu tas ļaunākais.

GAILIS. Man mājās... nevaru teikt, ka līgava, tāda veca pazīstama. Prātīga meiča. Gribēju rakstīt, lai brauc šurp pie manis. Nebūtu tik garlaicīgi. Nu tās domas jāmet pie malas.

BRANGULIS. Man bija līgava — aizgāja pie cita. Atbildēja: nenāksot uz ārzemēm badā mirt. Ko tu ar sieviešiem?..

GAILIS *pēc brīža.* Kā man kauns!

BRANGULIS. Par ko?

GAILIS. Ka varēju vakar tā izgāzties.

BRANGULIS. Kas par izgāšanos? Iznāca jau diezgan labi.

GAILIS. Atradis vietu, kur parādīt savu dūšu, savu cīņas drosmi.

BRANGULIS *svilpo.* Ak, tas jau viss viena alga!

GAILIS. Savus trīs frankus tomēr šorīt dabūju. Izmaksāja bez vārda runas.

BRANGULIS. Un par savām piecpadsmit dienām arīdzau dabūji?

GAILIS. Protams!.. Es gan būtu gājis no fabrikas prom — nesaņēmis par savām 15 dienām?

BRANGULIS. Nu, ko tad, biedri?.. Tad mēs taču esam vēl bagāti ļaudis — tīri kapitālisti. Par abiem kopā — mums tuvu pie simts frankiem. Nudien, tik daudz naudas mums sen nav bijis. Vai tad neatnest kādu Grand-mère?

GAILIS. Domāju — būs diezgan dzerts.

BRANGULIS. Kas par diezgan?.. Nav nemaz diezgan. Atnāks Skolmeisters. Tas arī gribēs iedzert. Tas jau neatlaidīs. Tad tā kā tā būs jāpērk. Tādēļ — labāk pie laika.

GAILIS. Ej, pērc! Es nedzeršu.

BRANGULIS. Nu, kas tad ir? Noiešu lejā — paņemšu. *Aiziet.*

GAILIS *staipās. Sāk staigāt.* Tā mēs tiešām aiziesim visi bojā. Ak dzīve, dzīve!... Garlaicība!..

LAPIŅŠ *ienāk, arī kā no fabrikas. Dūsmīgs.* Tā!.. Tā jums vēl vajadzēja! Arī mani izēst no vietas.

GAILIS. Ej, palūdz! Var būt, ka viņi pieņem tevi atpakaļ. Tu taču nekā neesi noziedzies.

LAPIŅŠ. Tumsoņi!.. Pogromisti!.. Liekas būt apzinīgi strādnieki... Huligani!..

GAILIS. Taisnība, taisnība, Lapiņ! Es to pašu saku. Bet ko darīt?.. Bēdīgi!.. *Staigā.* Vai tad nu mūs dzīvus zemē ieraksi?

BRANGULIS *ienāk ar šnabi.* Ā, Lapiņš arī vēl! Tas ir jauki! Tagad tik jādabū Skolmeisters, tad varēsim saraut uz galvām.

LAPIŅŠ *aizgriežas.* Čūkas!..

BRANGULIS. Tu gribi labāk uz čūkām?.. Man vienā alga. Bet papriekšu — iedzersim. *Rāda Lapiņam pudeli.*

LAPIŅŠ. Ejat pie velna!

BRANGULIS. Kas tam Lapiņam kait?.. Nelabā dūšā?.. Tad jau taisni vajadzīgs iedzert. Nu, Gailīt, visu uz galda, kas tikai mums ir no ēdamām lietām: kaviāru, trifeļus, austerus...

GAILIS *ņemdams no kumodes.* Jā, te vēl drusku ir — veci siļķu ikri. *Liek uz galda.*

BRANGULIS. Nu tad paliksim labāk pie sava „larda“. Tur uz plaukta vēl viens gabals ir. Tikai izcep viņu krietni. Viņš man liekas tāds šaubīgs: sāk ost pēc sapuvuša siena.

GAILIS *noņem no plaukta speķi un osta to.* Šaubīgs ir gan, bet ēst jau vēl laikam varēs.

BRANGULIS *pūlas attaisīt degvīna pudeli.* Ar šnabi... saprotams!.. Sacep tikai labi krietni ar sīpoliem. Edīsim un iedomāsimies, ka ēdam Kurzemes šķiņķi.

LAPIŅŠ *staigā.* Kā man žēl, ka ar jums te ielaidos! Priekš kam man to kompaniju te vajadzēja? Būtu dzīvojis pats par sevi...

BRANGULIS. Un sapelējis pavisam... vēl vairāk kā Gaiļa speķis. Mēs tevi šad tad papurinājām, paurdījām.

LAPIŅŠ. Fabrikā nebūtu pat nemaz zinājuši, ka es krievs. Krievs jau arī neesmu.

BRANGULIS. Saprotams! Kāds tu krievs? Tu taču esi francūzis: „Monsieur Lapin“.¹

LAPIŅŠ. Būtu uzdevies par vācieti. Vācieši tiek ieskaitīti par labiem strādniekiem.

BRANGULIS. Vai vēl labāk: uzdevies par hotentotu. Tad fabrika varbūt tevi — reklāmas dēļ — rādītu pa ielām.

GAILIS *cepdams speķi.* Viņam nemaz nav jāuzdodas! Tas viņš jau ir.

LAPIŅŠ. Jūs paši esat hotentoti, īsti hotentoti! Kauns par jums! Nospļaujas. Huligani!.. *Aiziet.*

BRANGULIS. Kādus tā miļā daba arī nelaiž pasaulē!

GAILIS. Cik mēs esam nožēlojami!.. Nevaru to iedomāties, kurš ar mums mainītos. Bet šitais, nūdien, vēl vairāk nožēlojams.

BRANGULIS. Mums ir divi ceļi, kā Skolmeisters saka, kas ved uz labāku nākotni: palikt trakam, vai ielēkt kanālā. Viņam nav pat nekādas nākotnes.

GAILIS. Tagad viņš ies uz fabriku lūgties, lai ņem viņu atpakaļ.

BRANGULIS. Bez šaubām.

GAILIS. Un tas — bijis revolūcionārs... kas zaudējis visu... Ārzesmes dzīve... To padarījusi ārzesmes dzīve... saēdusi...

BRANGULIS. Revolūcionārs?... Bija mums arī diezgan pseudorevolūcionāru, surogātu, imitācijas! Ak, ko tur tikdaudz par viņu? *Izceļ degvīna pudeli.* Mums pašiem savas intereses — aizstāvamās. Nāc, iedzer!.. *Ielej glāzi un liek pie mutes.* *Noliek neizdzertu atkal uz galda.* Vai neesmu nelaimīgs cil-

¹ Lapin — zaķis.

vēks? .. Nevaru un nevaru iemācīties uz paģirām dzert, — neiet iekšā.

GAILIS *liek izcepto gaļu uz galda. Še, ņem ūzkod!*

BRANGULIS. Viss viena alga. Esmu mēģinājis. Tikpat — neiet. *Nopurinās.* Tikpat kā pret kalnu.

GAILIS. Es neko. Es varu iedzert. Īpaši, ja krietns uzkožamais. *Ed un dzer.*

BRANGULIS. Tu — laimes bērns!

GAILIS. Bet man nav vairs nekāda prieka dzert: esmu apnicis.

BRANGULIS. Un tu domā, ka man jau diez' kāds prieks? Bet ko lai te citu daru? Tu esi apnicis dzert, es esmu apnicis — dzīvot. *Mēģina atkal iedzert.* Nē, neiet, nav vērts! Kā ieskrej nāsīs tā smaka, tā gatavs — veimt.

GAILIS *smej.* Turi nāsīs ciet.

BRANGULIS. Tu smeji!.. Bet man ir tā... man vajaga dzert. Jāgaida Skolmeisters. Vai viņš nezina kāda padoma. *Nometas ar rokām uz galda.*

GAILIS *ēd.* *Pēc briža.* Bet Skolmeisters taču nezina, ka mēs mājā. Aizsūtīšu viņam pakaļ. Uzrakstīšu zīmi, saimnieces mazais dēlēns aiznesīs. *Uzraksta zīmi un iziet laukā.* *Pēc briža atkal ienāk.* Rakstīju, ka tu esi slimš. Lai nāk ārstēt.

BRANGULIS *uzceļas no galda.* Ai, jā, jā!.. Vai zini ko, biedri? Kad tā apskata mūsu dzīvi labi no visām pusēm, tad — tur mēsli vien ir... Mēsli un bezgala tukšums.

GAILIS. Tiesa! es to pašu saku. Bet ko darīt? Esam izsviesti kā no laivas... svešā zemē.

BRANGULIS. Jā, ar ko lai viņu pildām? Ja izmestum tos mēslus — dzīve taptu vēl tukšāka, vēl nepanesamāka.

GAILIS. Bēgām no karātavām. Patiesi, te dažreiz uznāk domas pašam kārties, — tāds apnikums.

BRANGULIS. Es nezinu... garīgs izsalkums... garīgs bads... Un nava spēka... nava gribas atrast ceļus... līdzekļus viņu apmierināt, viņu novērst.

GAILIS. Ja būtu tik daudz naudas, es dotos uz Ameriku.

BRANGULIS. Ja būtu naudas... Tā ir tā lieta!.. Un vai tur spīdētu cita saule?

GAILIS. Tur tik daudz mūsējo.

BRANGULIS. Te arī mums ir — Lapiņš. *Pēc briža.* Nē, es nepiekrītu Skolmeisteram, ka te nebūtu nekā laba un skaista.

Arī te rit dzīve, veļ savus viļņus kā upe dziļā un plata. Varbūt vēl dziļāka un spēcīgāka nekā pie mums — Krievijā. Tas citādi nemaz nevar būt. Bet viņa aizplūst mums garām sveša, nesaprasta. Mēs šejienes dzīves neredzam, jeb redzam tikai no virspuses, no tālienes. Un tāpēc viņa mums izrādās pelēka, šaura, nedzīva.

GAILIS. Un ja tas tā būtu...

BRANGULIS. Cik laimīgs es justos, ja varētu viņai tikt klāt, viņā nogremdēties... viņā dzīvot!

GAILIS. Bez valodas... Ko lai dara?..

BRANGULIS. Valoda?... Valoda nebūtu tas lielākais šķērslis. Valodu varētu iemācīties. Bet... es nezinu... es nesaprotu... Man liekas, tikpat nebūtu nekas. Mēs laikam mīlam par daudz savu nelaimīgo dzimteni. Visa sirds un visas domas mums tur.

GAILIS. Tev taisnība.

BRANGULIS *mēģina atkal dzert*. Nē, neiet. Tūlīt griežas dūša.

GAILIS. Tad tikai to sajūt, cik dzimtene mīla, kad esi no viņas šķirts.

BRANGULIS. Velk kaut kas uz turieni... kādas neredzamas saites... Tāds nemiers.

GAILIS. Man nav ne radu tur, ne draugu. Mani darba biedri kur kuņais. Cits Sibīrijā, cits zem velēnām. Bet tomēr...

BRANGULIS. Mani radi no manis jau sen atteikušies. Pat mana māsa mani aizdzina no sava sliedīša, kad ziemu pa mežiem blandīdamies reiz aukstā naktī piekļāvēju pie viņas durvīm, meklēdams atsildīties. Nē, tas nav tas. Radu saites mani ar' pie dzimtenes nesaista. Jā, savu māti es mīlēju, bet tā man nomira mazam.

GAILIS. Laikam dzimtene arī savā ziņā māte.

BRANGULIS. Varbūt.

SKOLMEISTERS *ienāk ar grāmatu paku rokā*.

BRANGULIS. Ā, Skolmeisters!.. Labi, ka atnāci. Mēs tevi tā gaidījām. *Rāda uz pudeli*. Nelīž iekšā bez tevis.

SKOLMEISTERS *noliek grāmatas uz kumodi*. Nācu no jums atvadīties.

BRANGULIS. Kā atvadīties?

SKOLMEISTERS. Braukšu uz Krieviju.

BRANGULIS. Brauksi uz mājām!..

SKOLMEISTERS. Tas ir, kā uz mājām?.. Man nevienu māju vairs nav. Nu, bet tomēr braukšu... kā to lai saka?... uz veco pusi. Saņēmu šorīt naudu. Nav daudz, tikai 20 rubļu. Bet es jau protu cauri kulties. Gan aizbraukšu.

BRANGULIS. Laimīgais!

SKOLMEISTERS. Nu, biedri, tā laime arī tev zied. Cik liela tā man būs laime, to rādīs nākotne. Bet es citādi nevaru. Citas izejas man nav. Šeit man — vai nu jāpaliek trakam, vai jāpadara sev gals.

BRANGULIS. Redzēsi sievu un bērnus.

SKOLMEISTERS. Par savu sievu es tagad vismazāk domāju. Nē, Krievijā nāk pavasaris, nāk darba laiks. Braukšu strādāt. Ar sajūsmu. Viļņi ceļas. Būs plūdi. Metīšos cīņā kā atvarā. Lai notiek, kas notikdams. *Berzē līgsmi rokas.* Esmu atkal jauns un stiprs.

BRANGULIS *uz Gaili.* Un, biedri, ko mēs?..

GAILIS. Ko tu saki?

BRANGULIS. Mums arī katram ap 20 rubļu kabatā.

GAILIS. Braukt atpakaļ uz Krieviju?

BRANGULIS. Tik tā kā tā!.. Te jau nu mēs to dzīvi, tā sakot, pazīstam, esam tos ārzemes jaukumus izbaudījuši.

GAILIS. Jā, tiešām! Cik plats, tik gašs. Tad jau labāki... *Iet pie Skolmeistera un sniedz viņam roku.* Sveiks, biedri! Uz redzēšanos Krievijā...

BRANGULIS. Bravo, Gailīt! Tas ir jauki! *Apkampj Gaili.* Es ceru: mums vēl ies labi... dzīvosim dažu labu dienu. *Sniedz arī Skolmeisteram roku.* Daudz paldies tev, ka parādīji mums ceļu. Citādi... es nezinu... Tagad... ja būs jāmirst, mīrsim ar godu.

SKOLMEISTERS. Gribēju atstāt jums savas grāmatas. Kam lai nu viņas atstāju?

BRANGULIS. Tur nāk Lapiņš.

LAPIŅŠ *jautrs.* Gribējāt gan mani izēst, bet neizdevās! Palikšu tomēr fabrikā.

BRANGULIS. Nu, ko tad rēķināt! Tad mums visiem labi.

SKOLMEISTERS. Tiešām — mēs laimes bērni!

LAPIŅŠ. Man solīja pat vēl pārs santimus pielikt... pēc dažām nedēļām.

BRANGULIS. Redzams, tev vārti vaļā — kāpt uz augšu. Tiksi vēl kapitālists.

SKOLMEISTERS. Es labprāt būtu palicis vēl Beļģijā — pagaidījis, līdz tu topi par inženieri, bet liktenis nav lēmis, man jābrauc projām. Tad nu atstāju tev te par piemiņu savas grāmatas. *Sniedz Lapiņam grāmatu paku.* Varbūt kādreiz, atminoties pagājušās jaunības dienas, tev tomēr paliek tā ērmi ap sirdi un uznāk it kā vēlēšanās — pašķirstīt šīs vecās nodzeltējušās lapas. Tur ir: „Ko mēs gribam“, „Cīņa“ un tā tālāk.

LAPIŅŠ *aizgriežas.* Es negribu! Man ir pašam.

SKOLMEISTERS. Viņš negrib?... Viņam ir pašam?... Ak jā! Saprotams! Viņš taču negrib vairs, ko mēs gribam. Viņam ir pašam sava cīņa.

Priekšgars.